

De erfenis van Rogier van der Weyden. De schilderkunst in Brussel : 1450 – 1520

12.10 2013 > 26.01 2014

In de herfst van 2013 presenteren de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België een tentoonstelling gewijd aan de schilderkunst te Brussel in de periode tussen de dood van Rogier van der Weyden (1464) en de opkomst van een nieuwe geest in de kunst van Bernard van Orley.

Brussel was toentertijd een zeer welvarende stad. Het Coudenbergpaleis was de favoriete verblijfplaats van de hertogen van Bourgondië. Het was omringd door de paleizen van hovelingen en edele families zoals de graven van Nassau of Ravenstein. Zij waren allemaal belangrijke opdrachtgevers voor kunstenaars.

Wie de schilders van de vele kunstwerken uit die tijd waren, is moeilijk te bepalen. Enkele voorbeelden:

Colyn de Coter is de enige Brusselse schilder van wie er nog gesigneerd werk bewaard is. Dankzij een document weten we dat Aert van den Bossche in opdracht van de Brusselse schoenmakersgilde een triptiek schilderde voor de Sint-Nicolaaskerk. Pieter van der Weyden, die het beroemde atelier van zijn vader Rogier erfde, wordt vernoemd in verschillende documenten, maar geen enkel schilderij kan met zekerheid aan hem worden toegeschreven.

Aan de andere kant zijn er ongesignde en niet-gedocumenteerde schilderijen die getuigen van een sterke invloed van Rogier van der Weyden, of andere die een inscriptie "te Bruesele" -made in Brussels- dragen en nog andere waarop een Brussels monument, zoals de Sint-Goedelekathedraal is afgebeeld. Deze schilderijen worden toegeschreven aan meesters met noodnamen: De meester van het gezicht op Sint-Goedele, de meester van de vorstenportretten, de meester van het leven van Jozef (ook wel de meester van de Abdij van Affligem genoemd), de meester van Orsoy, de meester van de Sint-Barbaralegende, de meester van de Sint-Catharinalegende, de meester van de Verlossing van het Prado (de zogenaamde Vrancke van der Stockt) en de meester van het geborduurde loof. Deze schilders stonden nooit hoog aangeschreven in de kunstgeschiedenis, zij worden bestempeld als "kleine meesters".

Een onderzoeksproject

De tentoonstelling steunt op het vierjarig onderzoek van Griet Steyaert, doctor in de kunstgeschiedenis, gespecialiseerd in de navolgers van Rogier van der Weyden en auteur van een thesis over de meester van de Sint Catharinalegende. Zij is ook restaurator en specifiek gekwalificeerd voor het technisch onderzoek van schilderijen. Recent restaureerde zij de "Zeven Sacramenten" van Rogier van der Weyden.

Naast de meester van de Sint-Catharinalegende werden twee andere Brusselse meesters reeds diepgaand onderzocht: Colyn de Coter en de meester van het geborduurde loof ¹. De andere artistieke personaliteiten bleven minder gekend, hoewel sommige van hun werken het onderwerp van een uitgebreid onderzoek vormden. Sinds de tentoonstelling van 1953 in het Stedelijk Museum van Brussel werd de Brusselse schilderschool van het einde van de 15de eeuw als geheel niet meer aan een uitgebreid onderzoek onderworpen ². De meeste onderzoeken tot nu toe concentreerden zich op de toeschrijvingsproblematiek. Stilistisch werden de schilderijen altijd afgewogen tegen de maatstaf van van der Weyden. Het narratieve aspect en de voorkeur voor decoratieve ornamenten werden beklemtoond en weinig aandacht werd geschonken aan de individuele specificiteit van de Brusselse "kleine meesters".

Met de drie bestaande studies als startpunt concentreerde het onderzoek van Steyaert zich op vier belangrijke ateliers, dat van de meester van de Verlossing van het Prado, de meester van de Sint-Barbaralegende, de meester van het gezicht op Sint-Goedele en de meester van het leven van Jozef. Ook werd aandacht besteed aan de belangrijkste werken van de andere schilders actief in Brussel.

¹ C. Périer-D'leteren, *Colyn de Coter et la technique picturale des peintres flamands du XVe siècle*, Brussel, 1985 ; Griet Steyaert, *De Brusselse schilderschool na Rogier van der Weyden: de meester van de Sint-Catharina-legende*, niet gepubliceerde verhandeling, Brussel, VUB, 2003; Tentoonstellingscatalogus F. Gombert, D. Martens, *Le Maître au feuillage brodé: Primitifs flamands. Secrets d'ateliers*, Lille, Palais des Beaux-Arts, 10.05.2005 – 24.07.2005 en F. Gombert, D. Martens (ed.), *Le Maître au feuillage brodé. Démarches d'artistes et méthodes d'attribution d'œuvres à un peintre anonyme des anciens Pays-Bas du XVe siècle*, [aktes van het symposium], Lille, Palais des Beaux-Arts, 23-24 Juni 2005, Lille 2007.

² *Bruxelles au XVe siècle*, Bruxelles, Musée communal, 9.10.1953 – 22.11.1953.

De expositie

De expo biedt een overzicht van de schilderkunst te Brussel op het einde van de 15de eeuw en het begin van de 16de eeuw. Het onderwerp wordt op verschillende manieren belicht, zowel historisch, iconografisch, stilistisch, technisch, economisch als in termen van organisatie van het werk en het exact kopiëren. De tentoonstelling tracht een antwoord te bieden op vragen als:

- Wat gebeurde er met het beroemde atelier van Rogier van der Weyden na zijn dood?
- Welke andere ateliers kunnen we onderscheiden?
- Kunnen we inschatten hoe belangrijk deze ateliers waren?
- Voor wie en voor welke lokale- of exportmarkt schilderden deze meesters?
- Wat was de impact van Hugo van der Goes die zijn laatste jaren in het Rooklooster, vlakbij Brussel, leefde en werkte?
- Wat is de betekenis van de massaproductie van bepaalde schilderijen?
- Is er sprake van typische kenmerken van de Brusselse meesters?

De Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België bezitten een kerngroep van schilderijen en sleutelwerken uit deze periode. Deze worden vergezeld van bruiklenen van musea en enkele privéverzamelingen wereldwijd. Het Museum van Melbourne is zo vrijgevig om de “Triptiek met de Mirakels van Christus” in bruikleen te geven, een van de belangrijkste Brusselse kunstwerken uit de 15de eeuw.

Bij de tentoonstelling verschijnt een wetenschappelijke publicatie, die de resultaten van het onderzoeksproject en verschillende essays van specialisten bevat.

Curatoren: Dr. Véronique Bücken, hoofd afdeling Oude schilderkunst
Dr. Griet Steyaert, wetenschappelijk medewerker

Pers	Barbara Porteman	barbara.porteman@fine-arts-museum.be	02/508 34 08
Promotie	Anne Goffart	anne.goffart@fine-arts-museum.be	02/508 34 09
Nocturnes & Events	Caroline Haraké	caroline.harake@fine-arts-museum.be	02/508 34 12

Copyright:

1. Rogier van der Weyden, *Portret van Antonie van Bourgondië* ca. 1430 -1504 (tss 1456 et 1464), Eik, 38,4 x 28 x 0,4 cm © MRBAB/KMSKB
2. Meester van de Prado aanbidding, *Presentatie in de tempel*, Olie op paneel, 59 x 48,1 cm, National Gallery of Art, Washington, Samuel H. Kress Collection 1961.9.28
3. Meester van de Catharina legende, Meester van de Vorstenportretten, *Aert van den Bossche*, Olie op hout, 112 x 162 cm, National Gallery of Victoria, Melbourne, Felton Bequest, 1922
4. Meester van de Prado aanbidding, *Geboorte*, Olie op paneel, 58,4 x 50,1 cm ©Birmingham Museums Trust, Birmingham Museums & Art Gallery. Bequeated by Sir J. Heathcoat-Amory, 1973